

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Difficultas I. Quid efficiens principale & instrumentale

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

quæ sunt instrumenta gallinæ imprimitur calor prolificus: alia autem sunt, quibus nihil imprimitur, ut v. g. magneti ad cauſandos effectus artis, calori respectu cauſandi ignis.

Cauſæ etiam principales sunt non pauca, non tantum uniuoca, sed etiam æquiuoca. Deus respectu passionum, potentia respectu actuum, sunt cauſæ æquiuocæ, quæ omnia, variis locis perstringuntur.

QVÆSTIO III.

De efficientibus cauſis aliquibus in particulari.

OMnia efficientia, in particulari numerare, non est huius vitæ, nullum enim est Ens, quod suam efficientiam non habeat, saltem emanativam. Attingentur nonnisi ea efficientia, quæ in considerationem accepit Schola.

DIFFICULTAS I.

Quid efficiens Principale & Instrumentale?

EXPLICAT PRIMO Suar. & cum eo Arriag. D. 11. Sect. 3. *quod cauſa instrumentalis sit ea, quæ concurret ad Effectum se nobiliorem. Cauſa autem Principalis, quæ concurret ad effectum, vel ignobiliorem, vel æqualem.*

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT. Tum quia possibile est assumi à DEO, Angelum ad creandum Angelum, vel æqualem, vel se ignobiliorem, quo casu ille Angelus esset cauſa instrumentalis ad creandum, quod etiam contingeret, si assumatur creatura tanquam instrumentum obedientiale, ad aliquid æque perfectum producendum. Ergo apparet, de ratione instrumenti non esse producere nobiliorem se effectum. Tum quia per nobiliorem effectum, vel intelligitur nobilior, quoad ordinem, vel nobilior, quoad speciem effectus: si primum; Contra erit, quia homo adiutus lumine gloriæ, est cauſa principalis visionis beatificæ, in quantum illa est actus vitalis, & tamen quoad ordinem nobiliorem se, producit effectum, quia illa vitalitas, est eadem entitas cum supernaturalitate, quæ est ordine nobilior. Rursus unio hypostatica censetur, à multis esse instrumentum nostræ salutis, & tamen nostra salus, ignobilior est unione hypostatica. Si secundum; Contra erit, quia ex vi explicationis, sequitur Creaturam non posse assumi tanquam instrumentum, ad effectum se ignobiliorem, nec aquam ad producendam gratiam, quia gratia utpotè accidens, quoad speciem, est imperfectior aqua. Tum quia, mulus est quid imperfectius alino, respectu cuius alinus, est principalis cauſa.

EXPLICAT SECUNDO Hurtad. & Vafq. *Cauſam instrumentalem illam esse, cui in effectum, nulla respondet formalitas, principalem autem, cui respondet.*

Hæc Explicatio.

NON SATISFACIT. Tum quia cauſa instrumentalis, vel est ens, vel non est ens: Si non est ens, ergo neque est cauſa instrumentalis: quod si cauſa instrumentalis est Ens; effectus vel est ens, vel non est ens: Si est ens, ergo id prædicatum, quod cauſa instrumentalis cauſat, reperiri potest in instrumentali cauſa; Si non est ens, ergo neque est effectus. Tum quia, si Angelos possibile est, numero esse distinctos, posset alius Angelus assumi, ut instrumentum ad producendum alium Angelum, numero distinctum, & tamen productus haberet omnes formalitates producti, exceptâ sola individuatione, immò & assumptus ad productionem Angelus superioris, haberet in illo respondentem formalitatem, substantiæ spiritualis completæ, in se etiam reperibilem. Tum quia, posset creatura assumi, ut instrumentum ad productionem replicativam sui, & tamen tunc vel maxime responderet formalitas similis, quia eadem, quod etiam procedit de replicatione sibi similis.

EXPLICAT TERTIO Lugo de Sacr. D. 4. Sect. 5. n. 97. & dicit: *Cauſam instrumentalem esse, quæ non operatur per propriam virtutem, sed ab extrinseco acceptam.*

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT. Tum quia, hoc ipsum explicandum fuisset, quid sit operari per virtutem ab extrinseco acceptam: cum enim omnia sint producta, omnia debent habere vim ab extrinseco productam, & si per ly extrinsecum intelligatur distinctum, non nisi realiter, tunc Filius æternus, erit instrumentum Patris ad productionem Spiritus Sancti, quia ab illo communicat sibi vi producit eundem. Tum quia, si non dantur, saltem non implicant instrumenta naturâ suâ talia, adeoque seipsis instrumenta, consequenter non ab extrinseco accepta virtute. Tum quia in generatione imperfectorum animantium ex putri, qualitates intermedie verè sunt instrumenta, naturâ tamen suâ, & non acceptâ aliunde, seu à principali virtute, concurrunt. Tum quia impulsus est vera cauſa instrumentalis soni, & tamen saltem ad reddendum rudem sonum, non accipit virtutem à musico, nisi acceptione, quâ etiam principalia à DEO & suis cauſis accipiunt virtutem. Tum quia, quod est seipso virtus, non potest habere ab extrinseco virtutem, sicut quod est seipso actio, ab alio esse actionis, non accipit, semen autem, v. g. seipso est virtus, calor seipso est virtus calefaciendi, quid enim ratio virtutis superaddit semini vel calori, & tamen semen,

semen, verè est instrumentum, & calor, respectu substantiæ ignis, quem producit; Ergò de ratione instrumenti non est, habere ab extrinseco acceptam virtutem.

EXPLICATUR QUARTO. *Causam principalem esse, quæ naturâ suâ habet proportionem cum effectu, instrumentalem, quæ non habet. Hec explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia hoc ipsum explicandum est, in quo stet ista proportio, & cur impulsus ad sonum, non habeat proportionem, habeat autem musicus. Tum quia, si per proportionem intelligitur habere vim sufficientem, cur etiam istam vim sufficientem non habent, accidentia, respectu genitorum ex putri, & cur habent sufficientem virtutem creaturæ, quæ tamen indigent concursu Divino, quamvis sint causæ principales. Multa principalia agentia, sine dispositionibus, non habent vim sufficientem agendi: item dantur duæ concausæ principales, quarum neutra habet vim sufficientem ad producendum effectum, ut cum duo equi idem pondus trahunt. Tum quia, si per improportionem intelligatur, quòd scilicet indigeat causâ perfectiori, cum qua producat causa instrumentalis effectum, tunc si elephas & asinus idem pondus trahant, non erit uterque causa principalis, quia ad invicem consortio indigent, elephasque est perfectior. Addo non implicari dari duas causas principales, unam imperfectiorem aliâ substantialiter.

EXPLICATUR QUINTO. *Causam instrumentalem eam esse, quæ non agit in bonum & finem suum, vel bonum debita sibi actionis. E contra causa principalis est, quæ ita agit.* Hinc, v.g. homo generans hominem, est causa principalis, si autem malleus producat alium malleum, non est causa principalis, quia non est sibi debita sua actio, sed artificii. Quod si Angelus producat alium Angelum, erit etiam causa instrumentalis, quia producere alium Angelum, non est illi debita actio.

RATIO Explicationis est in primis auctoritas Aristotelis, qui primo Polit. cap. 3. postquam dixisset, servum esse animatum instrumentum Domini, censet illum omnia agere in bonum Domini; idem habet S. Thom. Prima Parte q. 62. a. 1. in O. Tum quia hæc explicatio, convenit omni, soli & semper: convenit omni, certum enim est, quod causæ principales Univocæ agunt in bonum & finem suum, quia agentis ille finis est, ultra quæm non potest, & in quem ultimo potest, quo acquisito cessat, quo non acquisito actionem, quantum potest continuat, & id videmus, dum ignis conatur generare ignem, quo genito cessat. Causæ etiam principales æquivocæ agunt in bonum & finem suum, cum enim anima intelligendo fiat omnia, adeoque & ideas habendo, fiat idea, producere simile ideæ, est agere in bonum & finem suum. Quod si causæ æquivocæ,

non agunt ex idea, ut cum substantiæ emanant passiones, vel producunt actus, agunt tamen in bonum & finem suum, bonum enim substantiæ, sunt passiones, & finis potentiæ, actus. Quomodo autem cæli & astræ, quæ respectu influentiarum, sunt causæ principales, agant in bonum & finem suum, sic potest explicari, negando scilicet illas agere, ut causas particulares principales, sed ut causas universales, quæ agere non debent, in bonum & finem suum, sed in bonum universi. Neque tamen inde sequitur, ipsas influentias esse causas principales, quia influentia, sunt causarum universalium virtutes, hoc tamen benè poterit dici, quod sint causæ principales respectu siccitatis, caloris, &c.

Hæc etiam explicatio

NON SATISFACIT. Tum quia species causarum universalium, sunt causæ principales particulares, & hæc agunt in proprium bonum; & aliæ sunt causæ principales universales, hæc non agunt in bonum proprium, sed alienum: ergò debet dari conceptus communis utrique huic causæ, qui jam non potest esse agere in bonum proprium, cum id non conveniat causæ universali principali, & si alienitas boni universalis, potest stare cum causæ principalitate, cur alienitas boni particularis, stare non poterit. Tum quia quamvis causæ æquivocæ producentes has passiones & actus, agant in bonum & finem suum, non tamen apparet, quomodo agant in bonum & finem suum, in quantum producunt distinctos à se effectus, respectu etiam quorum habent rationem causæ principalis, & non tantum respectu actuum suorum & passionum. Tum quia hoc ipsum explicandum venit, quid sit agere in finem proprium, & sibi debita actione, & cur instrumenta generandorum ex putri, pro fine, non habeant genitum ex putri, cum finis rei, vel maxime illud sit, ad quod aliquid ordinatur à natura, ut illa accidentia ordinantur ad generanda ex putri. Cur item non sit finis & bonum caloris proprium, & secundum debitam illi actionem generare ignem, cum, ut dixi, deputeretur ad hoc à natura; cur item non sit bonum, & debita actio magneti atrahere columbam Architæ, & tamen magnes, tunc est instrumentum artis. Tum quia hæc duo ly agere in finem suum, & ly in bonum sibi debita actionis, vel debent simul sumi, vel divisim: Si divisim, verè accidens in generatione substantiæ, erit causa principalis, est enim illi debita actio, illa generatio substantiarum: Si simul, ergò cum potentia producat actus, non est causa principalis, quomodo enim actio, est bonum debita actionis. Qui ipse medius terminus, sic aliter proponitur. Bonum proprium, & finis causæ instrumentalis, est deservire principali, principale etiam habet bonum proprium & finem, & utrumque habet debitam sibi

sibi actionem: quo ergo discernetur bonum illud proprium, quod est instrumenti, à bono proprio quod non est instrumenti, illudque potius erit definitivum utriusque. Tum quia quando principale debet agere in bonum & finem suum, vel debet agere in similitudinem naturæ, vel tantum in id, ad quod ordinatur: Si in similitudinem naturæ, architectus, non erit causa principalis domus, quia domus & idea, cui assimilatur domus, non sunt similia in natura, hæc enim est spiritualis, illa materialis. Quod si sufficit agere id, ad quod ordinatur, tunc etiam Sacramenta, non erunt causa instrumentalis gratiæ vel salutis, ordinantur enim ex sua habitudine, ad producendam gratiam, & causandam salutem, cum non sit necesse ex natura sua ad hoc ordinari, aliàs nulla essent instrumenta attis. *Hinc aliter*

NON INCOMMUNE EXPLICARI POSSUNT CAUSÆ DICTÆ. Quod causa principalis sit, quæ respectu effectus habet se, ut quid primò & per se intentum. Instrumentalis autem illa est, quæ respectu effectus non est primò & per se intentum. Quod ipsum sic explanatur. Omne agens, aut agit ex intentione propria, aut agit ex intentione alius accepta: rigorosa intentio convenit intellectualibus, quæ autem intellectualia non sunt, bonum quidem appetunt, sed ex rigorosa intentione non agunt, ut communior est sensus.

Porrò agendo ex intentione, seu propter finem, agunt ex intentione acquirendi boni; bonum enim est id, quod finalisat, & quia agere ex intentione finis independenter à mediis non possunt, agendo propter finem, requirunt media. In istis autem, quæ ex rigorosa intentione finis non agunt, nec usurpare possunt media sub formalitate mediocrum, ordo, qui fit per intentionem propriam, spectatur penes ordinem, quem Deus, ut auctor naturæ, adeoque natura facit. Jam autem ipsa media, sunt aliqua primò & per se intentia, aliqua nonnisi ex secunda intentione; hæc ergo, quæ nonnisi ex secunda intentione assumuntur, instrumenta sunt, quæ autem primò & per se ad ponendum effectum assumuntur, sunt causæ principales.

Ratio bonitatis explicationis est. Tum quia ad ipsum nomen principalis rectè respicit terminus in definitione positus: primò, & per se. Jam autem in explicationibus rerum, etiam ad ipsas voces attendendum est, nè simpliciter improporionata tradatur explicatio. Tum quia ipsa inductio ostendit bonitatem explicationis, explicatque illud ipsum, quid sit primò, & per se intenti, ita, ut habere se ita, sicut se habent inferius ponenda, tanquam manifestiora, sit primò, vel non primò intenti: sic in generatione univoca ignis B. primò, & per se intentum, est ignis: sed quia ad generationem ignis veniri commode non potest sine dispositionibus, calore,

siccitate &c. fit, ut hæc, ex secunda intentione assumantur, sintque causæ instrumentales. Rursus in ædificatione domus, primò, & per se requiritur ædicator, quæ ædificatio, quia perfici non potest artificialiter sine idea, assumitur ex secunda intentione idea, quæ est instrumentum. Item prima intentio est DEI, facere justum, quod sine Deo, tanquam speciali agente, fieri non potest; & quia hoc vult facere, per aliquid permanens, ex secunda intentione assumit gratiam, quæ est causa instrumentalis, justificationis. Tum quia, si ex rudi quæritur, quid sit causa principalis mallei, faberis, an malleus? ægrè se extricabit: si autem quæritur, quid prius & magis requiratur ad fabricandum malleum, malleusne an faber, non hæsitante respondet, Fabrum, ab ipso enim mallei motus est, & tamen faber causa principalis est. Ergò apparet notificationem hanc, utpotè omnibus insitam, causæ principalis, commodam esse.

ADDO. Cum effectus & causa sint correlativa, sicut dantur causæ, quæ respectu effectuum primò, & per se intentæ sunt, ita dantur & effectus primò & per se intenti; & sic quia in generatione ignis B. primò & per se intentum ab igne A. erit ignis B. hinc ignis A. erit causa principalis, quia verò respectu accidentium primò & per se intentum, non est ignis B. sed sola dispositio alteratio, idè accidentia respectu dispositionum sunt causæ principales, respectu autem ignis accidentia, non sunt nisi causæ instrumentales.

DIFFICULTAS II.

Quid causa immediatè efficiens substantiarum?

CONTOVERTITUR in Philosophia: An substantia producat immediatè substantiam, an mediis accidentibus? Negant Thomistæ, à substantia immediatè produci substantiam, & ex nostris Fonsc. Suar. Valsq. affirmant Scotistæ, Arriag. Ovied. recentior Suar.

Punctum Difficultatis I.

Quid tenendum?

DICENDUM EST PRIMÒ. Possibile esse, ut accidentia, tanquam causæ instrumentales, immediatè producant substantiam, idè, naturaliter.

PROBATUR unico argumento, quia non implicat contradictionem, dari tale accidens, quod ex vi principiorum suorum naturalium possit, tanquam instrumentum, deservire substantiæ, ad producendam aliam substantiam. Addit Ovied. Si dantur substantiæ, quæ neque inadæquatè aliam producant, ut Angeli, cur dari non poterunt, quæ saltem inadæquatè producant.

Or.